

Grasilda BLAŽIENĖ

NAUJI PRŪSŲ VARDYNO DUOMENYS

Įvairiuose rašytiniuose šaltiniuose, Ordino dokumentų knygoose, aktuose, žemėlapiuose, vietovardžių sąrašuose, surasta nemažai naujų, J. Gerulio neturėtų, Sembos vietovardžių. Jų tyrinėjimas yra labai sudėtingas, nes žodžiai nebeturi savo vidinės formos, tik nominacinę reikšmę. Čia aptariami J. Gerulio neminėti Sembos gyvenamųjų vietų ir negyvenamųjų vietų, miškų, laukų ir kiti vardai. Vienų prūsiška kilmė yra hipotetiška, kitų nekelia abejonių. Pabaigoje pridėtas žemėlapis, kuriame pateikiami pagal išgales lokalizuoti nauji Sembos vietovardžiai, nurodoma jų pirmoji užrašymo data, rekonstruota lytis ir iki XIX a. pabaigos išlikę apvokietėję prūsiški vietovardžiai.

XIV a. Sembos ir Prūsijos dokumentų knygoose bei kituose šaltiniuose užfiksuoti šie vardai:

Alkaym 1345 (PUB III, 2 621), *Alkaym* 1352 (PUB V, 144). Vėliau *Alkaym* PUB rengėjų nuomone pavadintas *Alk* ir yra prie Pertelnicken netoli Pobethen. Tą vietovardį *Alk* patvirtina ir XVIII-XIX a. šaltiniai: *Alk* 1785 (Goldbeck VT 3), *Alck* 1802 (Schroetter), *Alk* (Gebauer 90). Veikiausiai tą patį *Alk* – kaimą prie Pobethen mini Schlichtas (II 230). Ziesemeris (PW 12) užfiksavo mišką *Alk* prie Trömpau. XVIII–XIX a. Semboje su *Alk* atsiranda naujų dūrinių, kurių antrasis sandas vokiškas: *Alk-gebirge*, *Alk-wald*, *Alken-teich* (Ziesemer, ibd.). Taigi XIV a. turime pr. vv. **Alk(a)-kaim-* < **alk-* + **kaim-*, kurio pirmasis sandas sietinas su lie. *alkà* „balokšnis, tvenkinys; vieta ant kalno, kur būdavo deginamos aukos; stabas“ (LKŽ I 122), *alkas* „kalnelis, apaugęs medžiais; senovės lietuvių šventovė“ (LKŽ I 103), la. *ęlks* „stabas, dievaitis“, antrasis – su pr. **kaimⁱs* (= *caymis* E 797) < **kaimas* (Mažiulis PKEŽ II 76 tt.). Tiek Semboje, tiek kitose prūsų žemėse išliko vietovardžių, kuriuose slypi **alk-*, plg. *Alkayne* Feld 1312 (SU 128; PUB II, 1 49), *Alkayn* 135 2 (PUB V, 1 40), *Alkayn* 1400, *Allekaym* 1464, *Allekeym* 1466, *Allekaymen* 1476, *Alkaynen* 1478 (Gerullis SN), *Alkehnen* 1785 (Goldbeck VT 4), *Alkehnen* [1893] (OV 8–2,7 km nuo Goldschmiede); *Alkayn* 1423, *Alkeynen* 1495 – vėliau *Alkehnen*; up. *Alkanasoythe* 1423 (Gerullis ON 8–9); *Alken* 1448 (Matusėvičiūtė APhil. 8 1939, 11). Dar plg. pr. avd. *Alke*, *Alkemen-*

ne, *Alkethe* (Trautmann PN 12); lie. vv. *Alkinė*, k. Ukm. , *Alkiškiai*, k. Akm. (TSŽ 8); la. *Ēlka* dv. , *Ēlka*–*kalns*, *Ēlkvalki* vs. (Endzelīns I, 1 269) (žr. Endzelīns SV 173; Fraenkel LEW 7; Savukynas LKK III 294; Schlicht II 200; Trautmann AfslPhil. 38 1 923,131; Toporov PJ I 72–74).

Dutiten XIV–XV a. (Schlicht II 45–46). Schlichto duomenimis XIV a. pabaigoje kaimas pavadintas *Wilkow* vardu. *Wilkow* 1386 (Gerullis ON 202) – vėliau *Wilkau* [1893] (OV 546 – 4,4 km nuo Germau). Jeigu *Dutiten* ankstesnis *Wilkow* vardas, tai jis lokalizuotinas netoli Germau. *Dutiten* galėtų būti pr. **Dut-īt-(?)*; plg. la. *Dūtes* vs. , *Dūtēni* vs. , *Dūtene* dv. (Endzelīns I, 1 245).

Garbecke 1390 (Mülversted VR 192), *Garbick* 1592, 1652 (Boetticher 130), *Garbeck* 1785 (Goldbeck VT 57), *Gorbeck* 1802 (Schroetter), *Garbick* (Nesselmann Thes. 43 – buvusi prūsų pilis netoli Cranz). Tą pilį mini ir Schlichtas (II 276), pateikdamas dar porą užrašymo variantų *Garbeek*, *Gorbick*. Gal tai pr. **Garb-ik-(?)* priesagos *-*ik-* vedinys iš pr. **garbis* (=garbis E 28) „kalnas“(?). **Garb-* paplitusi topoleksema, su **garb-* užfiksuoti 36 vietovardžiai Prūsijos žemėse, iš jų pusė (18) – Semboje.

Girdewithigen campus 1340 (PUB III, 1 234) : pr. **Girdev-īt-(?)* arba **Gird-ev-īt-(?)*. Lauko vardą mini ir Trautmannas (PN 139). PUB rengėjų nuomone, tai Sembos vietovardis. Galbūt darybos atžvilgiu jis priskirtinas tokiems pr. vv., kaip *Baudewiten* 1354, *Bawdewithen*, *Pawdewythen* apie 1400; *Bundewith* 1302; *Lusewithe* 1374; *Loysewiten* 1419 (Gerullis ON 17, 24, 92, 259), kuriuos Gerulis laiko neaiškiais priesagų dariniais. Šie vietovardžiai galbūt yra priesagų *-*ev-* ir *-*īt-* vediniai. Priesagą *-*ev-* turi pr. avd. *Gaudewise*, *Cantewe*, *Surtewe* (Trautmann PN 29, 42, 101). Dėl priesagos *-*ev-* žr. (Endzelin AG 62, 63, Skardžius ŽD 389). Dėl pr. **Gird-* plg. pr. avd. *Girdaw*, *Girdilo* skalvis, *Girdim*, *Girdulle*, *Girdune*, *Girdutte* (Trautmann PN 33). *Gird-* paplitusi ir lie. vardyne, plg. lie. avd. *Girdvainis*, *Girdvilas* (LPŽ I 673–674) (žr. LVKŽ 181–182), lie. vv. *Girdišké* k. šll. , *Girdiškės* vs. V. (TSŽ 82); (dar žr. Endzelīns I, 1 352, Toporov PJ II 243).

Grasewise pratum 1346 (PUB IV 5–6 prie Nova Villa). Hybrida. Veikiausiai pr. **Gras-(?)* arba **Graz-(?)* ir vok. *Wiese* (s. v. a. *wisa*, v. v. a. *wise*) „pieva“; plg. pr. vv. *Grasimi* 1289, *Grasym*; *Grasuthen* apie 1400 (Gerullis ON 45), pr. avd. *Grasicke*, *Grasim*, *Grasuthe*, *Grassute* mulier (Trautmann PN 36), *Grasie* (Matusevičiūtė APhil. 8 1939, 12). Jeigu pirmojo dūrinio sandas interpretuotinas kaip **Graz-*, tai plg. lie. avd. *Gražinis*, *Gražys*, *Gražūtis* (LPŽ I 703) (dar žr. Toporov PJ II 291).

Kaligeynen Feld 1339 (PUB III, 1 169 – nelokalizuotas): pr. **Kal-ein-(?)*, plg. pr. vv. *Calyen* 1419, *Kalgyn* 1419, *Gallien* 1522 – vėliau *Kalgen* (Gerullis ON 54), kurią Mažiulis (PKEŽ II 89-89) rekonstruoja kaip **Kalijas*; *Calis* 1303; *Kalis* 1349, – vėliau *Kunkendorf* ir ež. *Kalscz* 1340, *Kalow* 1400 – vėliau *Kahlau* (Gerullis ibd.). Šiuose varduose, Mažiulio

nuomone, slypi pr. **kaĩs* < **kalas* (= *kalis* E 569) „šamas“. Tas pats **kaĩs*, spėja Mažiulis, matyt, yra ir lie. upėvardžiuose *Kalūpė*, *Kālupis* Akm. (UEV 66). Vanagas (HŽ 144) sieja *Kalūpė* su lie. *kalė*, neatmesdamas ir siejimo su pr. **kaĩs* galimybės. Dar žr. Toporov PJ III 163–164; plg. Endzelyno nuomonę (I, 2 12), kuris la. vietovardžiuose *Kale* pv., *Kales* vs. ieško lie. *kalė*, *kālė*. Tame pačiame lizde atsargiai įrašytas ir pr. *Kalis*.

Kalke 1384 (SU 362), *Kalk* 1785 (Goldbeck VT 76), *Kalk* [1893] (OV 204 – 3,0 km nuo Cumehnen) : matyt, pr. **Kal-ik-(?)*, deminutyvinės priesagos **-ik-* vedinys iš pr. **kaĩs(?)*. Gali būti ir asmenvardinės kilmės, plg. pr. avd. *Cale* (Gerullis ON 54).

Regiten villa 1317 (PUB II, 1 140), *Regitten* 1785 (Goldbeck VT 150–151), *Regitten* [1893] (OV 395 – 5,0 km nuo Rogehnen) : pr. **Reg-īt-*. Semboje yra dar vienas **Reg-īt-*, XIV a. *Regiten*, *Rogiten* polca im Kammeramt Pobethen 1336 (PUB III, 152) ir apvokietėjęs XVIII–XIX a. *Regitten*, *Regitten* 1785 Goldbeck (VT 150), *Regitten* [1893] (OV 398 – 6,8 km nuo Powarben). Bet kuriuo atveju aptariamasis **Reg-īt-* yra naujas ta prasme, kad juo pavadintas kitas objektas. (Apvokietėjusį dar vieną *Regitten* kitose Prūsijos žemėse nurodo ir Gerulis, ir kiti šaltiniai: *Rugiten* 1358, *Rogite* 1374 (Gerullis ibd.), *Regitten* [1893] (OV 398 – 6,2 km nuo Schilgehnen, Braunsberg apskritis). Greičiausiai Sembos **Reg-īt-* yra asmenvardinės kilmės, plg. pr. avd. *Rege*, *Regene* (Trautmann PN 82); lie. avd. *Regys* (Zinkevičius LA 189).

Sabin, *Sabunyn*, *Sambunyn*, *Sabunen*, *Sabynen* campus 1331 (SU 184–185). Lokalizuojamas, remiantis dokumentais, netoli Wiekau Cumehnen vlsč. : pr. **Sab-ĩn-(?)* resp. **Sab-ūn-(?)*, asmenvardinės kilmės, plg. pr. avd. *Sabune*, *Sabine*, *Sabin*, *Hannico*, *Sabyne* (Trautmann PN 84). Plg. kitą Sembos vv. *Sabenowe*, *Sabenouwe* 1258 (SŪ 25), *Sabnow* 1277 (SU 63), *Sabenow* 1315 (PUB II, 1 94), *Sabenow* 1342 (PUB III, 2 314), *Sabenaw* terra (Gerullis ON 147), išnykęs kaimas buvo Vakarų Semboje prie Mednicken, tarp Litthausdorf ir Kraxtepellen (PUB III, 3 4 659; Toeppen HG 139); ir *Saboniten* 1411/19 (Gerullis ON148); plg. lie. vv. *Sabināvas* k. Lzd., *Sabìnė* k. Šk. (TSŽ 269), kurie neabejotinai yra asmenvardiniai vietovardžiai.

Schreitlaucken 1339 (PUB III, 1 171), *Schreitlacken* arba *Schrödlacken* 1785 (Goldbeck VT 170), *Schreitlauken* [1893] (OV 448 – 2,7 km nuo Schugsten) : turbūt pr. **Sereit-lauk-(?)*, plg. lie. vv. *Schreitlaugken* Kr. Tilsit (PUB III, 2 535, 536), *Šereit-laukis* k. Šlu. (TSŽ 301) (žr. Batūra Paaišk. 404).

Sebinburne mons 1331 (SU 186) : pr. **Sebei-burn-(?)*, dūrinys, pirmasis sandas galbūt sietinas su pr. *sebbei* „sau“. Dėl antrojo labai atsargiai paralelių galima būtų ieškoti pr. vadyne, plg. pr. vv. *Burnite* 1304, *Bornyten* 1390 – vėliau *Bornitt*, kurį Gerulis (ON 24) sieja su lie. avd. *Buñnius*. Plg. dar lie. vv. *Burniaĩ* k. Klm., Šll., Tlš., *Buñniškės* k. Zr., *Būniškiai* k. V., Šrv., Pkr. (TSŽ 45); la. *Buñnele* pv. (Endzelins DI I, 1 148).

Taukitten 1379 (Schlicht II 198), *Taukitten* 1785 (Goldbeck VT 189), *Taukitten* [1893] (OV 50 – 3,7 km nuo Willgaiten) : pr. **Tauk-īt-(?)*, plg. *tankis* E 378, kurį Mažiulis (PKP II 318) skaito [taukis] „taukai“, lie *taukai*, la. *tauki*. Plg. lie. avd. *Táukis*, *Taukēlis*, *Taukūlis* (Zinkevičius LA 209).

Wirdegithen, *Wirdigeyten* 1302 (SU 110), *Wirdegithen* 1319/44 (SU 253) Sembos dokumentų knygos sudarytojų nuomone, vėliau tas pats kaimas pavadinamas kitu prūsišku vardu *Backelen* 1302 (SU 110) – vėliau *Backeln*, kuris yra prie Schugsten. Taigi ir *Wirdegithen* galima lokalizuoti pagal šias nuorodas. XIV a. turime pr. **Vird-eit-(?)*, plg. pr. avd. *Wirdeyke* skalvis, *Jo-wirde*, *Tule-wirde* (Trautmann PN 157).

Woys Hain 1341 (PUB III, 1 267 – prie Blumenau, Fischhausen vlsč.) : galbūt pr. **Vais-(?)*, plg. pr. vv. *Woyseten* 1304; *Wayszethe* 1419; *Woyseten* 1423; *Woysyn* 1399; *Waysils* 1411/14, *Waysel* 1411/19 (Gerullis ON 206, 192), kurie veikiausiai asmenvardinės kilmės, ir pr. avd. *Waysuthe*, *Waysete*, *Woysete*, *Waysil*, *Waysim* (Trautmann PN 113).

Prūsų vardyną papildytų ir XV–XVI a. nauji Sembos vardyno duomenys:

Antrintiten Dorf 1533 į šiaurę nuo Germau (Schlicht 146) : pr. **Antrintīt-<*Ant-rint-+suff. *-īt-* arba praef. **an-+*trintīt-*, plg. Sembos vv. *Trintiton*, *Trincziyten*, *Trintiten* 1262 (SU 39), *Trintiten*, *Trinczeit*, *Trintitem* 1300 (SU 104), *Trintiten* 1515 (Gerullis ON 186), *Trenditten*, *Trentiten* 1785 (Goldbeck VT 193), *Trentitten* [1893] (OV 510 – 3,3 km nuo Schugsten), kitus pr. vv. *Trintekaym* 1370, *Trinkekaym* 1426, *Trintkaym* 1471, *Trunttigkeim* 1481, *Trunckaym* sec. 15- vėliau Trinkheim; *Thrinthen* 1299 (Gerullis ON 186) ir pr. avd. *Trinta*, *Trintele*, *Trintint*, *Wissetrinte* (Trautmann PN 107, 153).

Boxinen, *Bugsienen* 1563 (Schlicht II 193), *Buchsinen*, *Buchsenen* 1785 (Goldbeck VT 22), *Buchsienen* [1893] (OV 58 – 0,9 km nuo Mednicken) : galbūt pr. **Buks-īn-(?)*. Schlichto nuomone, kaimas pavadintas prūso *David Boxin* vardu. Plg. pr. vv. *Boxen* 1422; *Buxlawken* 1419 – vėliau *Bogslack* (Gerullis ON 22, 23) ir pr. avd. *Buks*, *Buxo*, *Buxe* (Trautmann PN 21).

Kanten 1525 (Schlicht II 282), *Kanthen* 1785 (Goldbeck VT 77), *Kanten* [1893] (OV 210 – 0,9 km nuo Schugsten) : galbūt pr. **Kant-*. Plg. pr. vv. *Kanthen* 1340 – vėliau *Kanthen*; *Kantin* 1364 – vėliau Kroplainen; *Kanthyten* 1359; ir *Kantils* 1411/19, *Kantels* 1427; *Cantyn* pv. 1312 Sembos vv. *Kanthayn* 1333, *Kaynthayn* 1333, *Caniayne* 1389, *Kantheyn* adir Rugiten, *Kovtayn* – vėliau Regitten (Gerullis ON 56, 55). Šie vietovardžiai veikiausiai asmenvardinės kilmės, plg. pr. avd. *Kanthe*, *Kante*, *Cantele*, *Kantenne*, *Cantewe*, *Canteke*, *Cantil*, *Kantim* taip pat *By-kant*, *Bu-ckant*, *Dow-kant* (Trautmann PN 42, 43, 141). Plg. lie. vv. *Kanteikiai* k. Akm; *Kantūčiai* k. Klm. (TSŽ 121–122); ir la. *Kaņtas* vs. , *Kaņte* vs. , *Kaņtes* vs. , *Kaņteikas* vs. , *Kaņtenes* vs. , *Kaņtēni* vs. , *Kantiņi* vs : lie. *kánta(s)*, *kántis* „kampus“, (lenk. *kał(?)*) (Endzelīns I, 2 40) (žr. Būga RR I 241, III 138; Toporov PJ III 210–211).

Catczekayme XV–XVI a. (Schlicht I 92), *Kaßkeim* 1785 (Goldbeck VT 78), *Katzkeim* [1893] (OV 214–2,9 km nuo Kuhren) : pr. **Kat^s-kaim-(?)*, dūrinys, kurio pirmasis sandas siėtinās su pr. avd. *Katcze* prūsas, *Catcze* sūduvis (Trautmann PN 43), antrasis – su pr. **kaimⁱs* (=caymis E 797) „kaimas“. Plg. kitą Sembos vv. *Koczlauken*, *Koczlawcken* 1390, *Korzlauken*, *Korczlawken* 1429 (Gerullis SN 53), *Koßlauken* 1785 (Goldbeck VT 88), *Kotzlauken* [1893] (OV 240 – 4,2 km nuo Cumehnen) (plg. Toporov PJ III 266–267).

Korgelin 1473 (Mülverstedt VR 275 : *Korgelin* dvaro prie Germau savininku tapo *Gregor Korgelin*), *Korgelin*, *Gergelin* 1530 (Schlicht I 46 – į šiaurę nuo Germau) : pr. **Kargel-īn(?)*, plg. la. *Korģeles-ciems*, *Kořģeni* k. , *Kořģupīte* (Endzelīns I, 2 118).

Krecke 1555 (Schlicht I 438 – Schlucht bei Rothenen) : galėtų būti pr. **Krek-(?)*, galbūt asmenvardinės kilmės kaip ir pr. vv. *Krekis* 1315, *Kryken* 1344 – vėliau *Krōken* (Gerullis ON 72), plg. pr. avd. *Masune Krek*, *Pauwel Kreck* (Trautmann PN 48). Dar plg. la. *Krecis* vs. , *Krēķs* vs. , *Krēķi* vs. (Endzelīns I, 2 130, 133) (la. *krēķis* „riešutinė, juodasis kėkštas) (žr. Toporov PJ IV 174) .

Kucke, *Kuick* 1555 (Schlicht I 438) : turbūt pr. **Kuk-(?)*, plg. pr. vv. *Kucayn* 1350; *Kukeyn* 1399 – vėliau *Kukehnen*; *Cukemedie* 1419; *Kuke* Furt 1251, *Chucunbrast* 1254, *Cucenbrast* 1254, „Kuke oder Chucumbrast of Deutsch descz Teufels durchfahrt“ 1611 (Gerullis ON 75). Gal ir Sembos raguvos pavadinime slypi pr. **kukas* „kaukas“, kurio egzistavimą aptarė Mažiulis (PKEŽ II 295–296), plg. pr. **kauks* (=cawx E 11) „velnias“ (žr. Toporov PJ IV 251–252).

Logeiten XVI a. (Schlicht II 203 – prie Trenk) : pr. **Log-eit-(?)*, plg. pr. avd. *Logot*, *Logote* (Trautmann PN 52) (žr. Toporov PJ V 338).

Massyken XVI–XVII a. (Schlicht II 128), *Maßiecken* 1785 (Goldbeck VT 1160, *Massyken* [1893] (OV 316 – 3,4 km nuo St. Lorenz) : pr. **Mas-ik-(?)*, veikiausiai asmenvardinės kilmės, plg. pr. avd. *Masicke*, *Masucke* (Trautmann PN 55–56); lie. vv. *Masiai* k. , Prn. , Šk. , *Masiōnys* k. Ukm. , V. , *Masiškiai* k. Jnv. (TSŽ 173), lie. avd. *Masys* (LPŽ II 172).

Rablacken XV a. (Schlicht II 208), *Rablacken* 1785 (Goldbeck VT 148), *Rablacken* [1833] (OV 340 – 2,5 km nuo Landkeim) : gali būti pr. **Rab-lauk-(?)*, dūrinys, kurio pirmasis sandas greičiausiai asmenvardinės kilmės, plg. pr. avd. *Rabe*, *Rabil*, *Rabutte* (Trautmann PN 81), o antrasis topoleksema pr. **lauk-*, *laucks* „laukas“.

Ratowe XVI a. (Schlicht II 203 – prie Greibau) : pr. *Rat-av-(?)*; plg. lie. , la. vardyno duomenis : lie. vv. *Ratėliai*, k. Al. , *Ratūliai* k. Ukm. , *Rātiškis* k. Ukm. (TSŽ 258); la. *Rātenes* pv. , *Ratūtes* vs. (Endzelīns DI IV, 1 246, 284).

Sandrin 1440 (AB 43 – prie Transsau).

Segillauke 1447 (Mülverstedt VR 185 – vėliau *Sieglauken* prie Quanditten – savininkas *Martins Segeler*). Dūrinys, kurio antrojo sando prūsiškumas nekeltų abejonių,

tai topoleksema **lauk-*; dėl pirmojo sando dar plg. Sembos vv. *Segelen* 1344 (SU 256 – nelokalizuota vietovė Fischhausen vlsč. , savininkė Drua) ir *Segilken* 1359 (<**Segelike?*) prūsas (?) (Gerullis ON 154); pr. avd. *Segelik*, *Segelko* (Trautmann PN 91).

Skardelies, *Skardelieswald* XVI-XIX a. (Schlicht II 247 prie Pobethen) : galbūt pr. **Skardelis(?)*, plg. pr. vv. *Schardaniten* 1308, *Schardenyken* 1379 – vėliau *Scharnigk*; *Schardinithen* 1356, *Schardenithin*, *Scardenithin* – vėliau *Scharnith* (Gerullis ON 159, 160), pr. avd. *Schardime*, *Schardenne*, *Schardocz*, *Schardune*, *Scharduthe*=*Schardutte*=*Skarduth* (Trautmann PN 93).

Tange Wald 1518 (Schlicht II 203 – prie Wargen) : pr. **Tang-(?)*, galbūt asmenvardinės kilmės, plg. pr. avd. *Tange*, *Hans Tangis* (Trautmann PN 103).

Trencke 1436 (Mülverstedt VR 191), *Trenk* 1500 (Schlicht II 202), *Trenk* [1893] (OV 510 – 4,2 km nuo Landkeim) : galbūt pr. **Trenk-(?)*.

Tulnege Wald 1518 (Schlicht II 203 – prie Wargen) : pr. **Tuln-ega(?)* kaip ir *Tange* veikiausiai kildintinas iš asmenvardžio, plg. pr. avd. *Tulnege*, *Tulnige*, *Tolnego*, *Tulnegecce*, *Tulne* (Trautmann PN 109). Dėl priesagos **-ega-* (žr. Trautmann PN 174; Skardžius ŽD 103 tt. ; Vanagas HD 106-107). Dar plg. pr. vv. *Tulnicken* 1341 – vėliau *Tollnigk*; *Tolnyken* 1374 – vėliau *Tollnigk*; *Tolnix* 1379 (Gerullis ON 188 – laiko juos asmenvardiniais vietovardžiais iš avd. *Tulnico*, *Tolniko*); lie. vv. *Tulniai* k. Jnš. , *Tulnikiai* k. Mžk. (TSŽ 321).

Tullauken XVI-XVII a. (Schlicht I 140), *Tullauken* oder *Dulack* 1785 (Goldbeck VT 194), *Dulack* [1893] (OV 100 – 1,5 km nuo Thierenberg) : gali būti pr. **Tul-lauk-*. Neaišku, ar būta jungiamojo balsio, nes seniausias užrašymas jo nerodo. Pr. **Tul-lauk-(?)* – dūrinys, pirmasis sandas greičiausiai asmenvardinis, plg. pr. avd. *Tule* (*Tole*, *Tolle*), *Tulike*, *Tulabite*, *Tulegede*, *Tulemawde* (Trautmann PN 153), asmenvardiniai ir kiti pr. vv. *Tuleyn* 1341 (PUB III, 1 270) – vėliau *Thalenen*; *Tuleparts* 1405, *Tuleprast* 1405 – vėliau *Thulpörschken*; *Tuliten* 1405 (Gerullis ON 188). Plg. lie. avd. *Tulė*, *Tulys*, *Tulminas* (LPŽ II 1079–1080), antrasis sandas – topoleksema pr. **lauk-*.

Įdomūs būtų ir XVII a. Sembos vietovardžiai:

Particken 1675 (Mortensen Samland), *Barticken* 1802 (Schroetter). Mortenseno teigimu, vėliau kaimas pavadintas *Eisingen* [1893] (OV – 1,8 km nuo Pomauden). Mortensenas nurodo ir pr. avd. *Particke* 1313. Galėtų būti pr. **Part-ik-(?)*, plg. pr. vv. *Part-eyn* 1468 – vėliau *Partheinen* (Gerullis ON 116); lie. vv. *Partikai* k. Kn. (TSŽ 228).

Samiten 1639, 1660/68 (Fischer 128), *Samiten* 1785 (Goldbeck VT 161), *Samiten* [1893] (OV 420 – 5,5 km nuo Quednau) : galbūt pr. **Sam-īt-(?)*, arba **Zam-īt-(?)*, plg. la. vv. *Sâmaiši*, *Sâmeli*, *Sami* (Endzelins DI IV, 1 208, 218, 236).

Sorgehnen 1658 (Schlicht II 436), *Sorgenau* (Goldbeck VT 177), *Sorgenau* [1893] (OV 412 – 2,2 km nuo Palmnicken) : gal pr. **Sarg-ein(?)* arba **Zarg-ein-*. Jeigu skaitome

**Sarg-ein-*, plg. pr. avd. *Sargin* (Nesselmann Thes. 155); vv. *Sorgin* 1405, *Sargyn* apie 1405 – vėliau *Zargen* (Gerullis ON 168); lie. vv. *Sargėnai* k. Pn. , *Sarginė* k. Prn. , V. (TSŽ 272).

Reikšmingi būtų ir XVIII a. gyvenamųjų vietų vardai, išrinkti iš Goldbeck I. F. „Völlständige Topographie des Königreichs Preußen“. Königsberg u. Leipzig Bd. I, 1785 ir iš kitų šaltinių.

Alexnicken 1785 (Goldbeck VT 4), *Aleknicken* 1803 (Schroetter), *Aleknicken* 1844 (Gebauer 137), *Alknicken* [1893] (OV 8 – 4,0 km nuo Strobjehnen) : pr. **Aliksnik-*, veikiausiai priesagos *-(e)nīk- vedinys iš pr. **aliksna* „*alksnis*“ (dėl pr. **aliksna* (žr. Mažiulis PKEŽ I 44 tt.). *Alexnicken* prūsiška kilme neabejoja Trautmannas (AfslPhil. 38 1923, 131). Trautmannas (PN 131) atsargiai pamini *Alknicken* prie avd. *Alke*, *Alkemenne* ir sieja su lie. *alkas*, *alkà*. Hoppe (AM 13 1873, 575) ir Schlichtas (II 231) sieja vv. *Alexnicken* su lie. *alksnis*.

Apken 1785 (Goldbeck VT 7), *Apcken* 1803 (Schroetter), *Abken* 1844 (Gebauer 137), *Abken* [1893] (OV 2 – 3,0 km nuo Metgethen) : galbūt pr. **Ap-ik-(?)*, priesagos **-ik-* vedinys iš pr. **ape* (=ape E 62) „upė“.

Kadgiehnen 1785 (Goldbeck VT 75), *Kadegienen* 1873 (Nesselmann Thes. 60), *Kadgienen* [1893] (OV 202 – 1,4 km nuo Wanghusen) : pr. *Kadeg-īn-(?)*, priesagos **-īn-* vedinys iš pr. **kadeg's* (=kadegis E 608), lie. *kadagys*, la. *kadags*, *kadegis*. Žr. Mažiulio (PKEŽ II 65 tt.) pateiktą vak. baltų „kadagio“ etimologiją. Plg. lie. vv. *Kadaginė* vs. Klm. , *Kadagynė* k. Klm. , Rs., Šl. , *Kadagynai* k. Krtn. , Pln. , Šll. (TSŽ 151), la. *Kadagi* vs. , *Kadgene* pv. , *Kadiği* vs. (Endzelīns I, 223). Dar plg. *Kaddigkrug*, *Kaddigmühle* 1785 (Goldbeck VT 75) (žr. Frischbier PW I 324; Dambe Baltistica I pr. 1972, 57; Toporov PJ IV 111–117).

Lautkeim 1785 (Goldbeck VT 98), *Lautkeim* [1893] (OV 266 – 1,8 km nuo Caymen) : galbūt pr. *Laut-kaim-(?)*, dūrinys, kurio antrasis sandas būtų abejonių nekelianti pr. topoleksema **kaim-*, dėl pirmojo plg. Sembos vv. *Lawte*, *Lawete* 1263 (SU 42–43), *Lauthen* 1303 (SU 113), *Lavtin* 1379 (SU 349), *Lauth* 1785 (Goldbeck VT 98), *Lauth* [1893] (OV 266 – 6,4 km nuo Königsberg) : pr. **Laut-*, kuris veikiausiai hidroniminės kilmės, plg. greta esančią *Laute* fluvius 1322 (SU 148). Plg. kitus pr. vv. : *Lauthe* 1426 – vėliau *Lauth*; *Lautekaym* apie 1400 (Gerullis ON 85).

Lednicken 1785 (Goldbeck VT 98), *Lednicken* 1800 (Schlicht II 149), *Lednicken* 1844 (Gebauer 117 prie Cumehnen) : galėtų būti pr. **Led-enīk-(?)*. **Led-* paliudytų lie. ir la. kontekstas, plg. lie. up. *Lėdupis* Šauk. (UEV 89), vv. *Ledakūpis* k. Pn. , *Ledāmušiai* k. Mlt. , *Ledavà* vs. šl. (TSŽ 156); la. *Lėdupe*, *Ledus-upīte*, *Lėd-galis* vs. , *Lėdsala* (Endzelīns I, 2 288–289).

Linken 1785 (Goldbeck VT 102), *Linken* [1893] (OV 278 – 1,3 km nuo Waldau) : galbūt pr. **Link-(?)*. Plg. Sembos vv. *Lynkow* 1301(PUB II 476), *Linkow*, *Lynkow*

1343 (PUB III, 2 476–477), *Linkow* 1354 (PUB V, 1 141), *Lynkaw* 1438, *Linkowyn* (Gerullis SN 64), *Linkau* 1785 (Goldbeck VT 102), *Linkau* [1893] (OV 278 – 4,0 km nuo Gauten), kitus pr. vv. : *Lynken* 1330 – vėliau *Linken*; *Lyncayn* 1353 – vėliau *Linkehnen* (Gerullis ON 89), pr. avd. *Linco*, *Lince*, Janusch dicto *Lyncke* (Trautmann PN 52). Plg. lie. avd. *Līnkus*, *Līnka*, *Līnkis* (LPŽ II 87).

Meyken / Mayken 1785 (Goldbeck VT 113), *Meyken* [1893] (OV 308 – 1,0 km nuo Droosten) : pr. **Maik*-(?); plg. lie. Maikūnai k. V. (TSŽ 167), la. *Maika* vs. , *Maiki* vs. : *maika*, lie. *Máikalaukės* (Endzelīns I, 2 367).

Mischen 1785 (Goldbeck VT 114), *Mischen* [1893] (OV 312) : galbūt pr. **Mis*-(?); plg. pr. avd. *Mise*, *Misse*, *Missino* (Trautmann PN 61).

Percappen 1785 (Goldbeck VT 132), *Percoppen* 1794 (Hennig 638 – prie Caimen), *Perkappen* [1893] (OV 358 – 3,0 km nuo Mettkeim) : pr. **Per-kap*-. Vietovardis aptinkamas ir kitose Prūsijos žemėse, plg. *Percappen* 1426 – vėliau *Perkappen* (Gerullis ON 120), veikiausiai pr. **perkapis* „užkapis“, plg. pr. *pergalwis* E 78 „pakaušis“.

Prasnicken 1785 (Goldbeck VT 142) : galėtų būti pr. *Pras-enīk*-(?); plg. pr. vv. *Prassen* 1354, *Pressiten* 1358 – vėliau *Prossitten*; pr. *prassan* E 266 „sora“ (Gerullis ON 134). **Pras-enīk*-(?) galbūt priesagos *-(*e*)*nīk*- vedinys iš pr. *prassan*.

Sallecken, Salleicken 1785 (Goldbeck VT 168), *Sallecken* [1893] (OV 420 – 3,0 km nuo Powarben) : galbūt pr. **Sal-eik*-(?) arba **Sal-ik*-(?), galėtų būti asmenvardinės kilmės, plg. pr. avd. *Sale*, *Salicke*, *Salike* (Trautmann PN 88); plg. pr. vv. *Salle* 1402/8; *Saloniten* 1402/8 (Gerullis ON 149); la. vv. *Salāji*, *Salieši* (Endzelīns DI IV, 189).

Tiedtken 1785 (Goldbeck VT 180), *Tiedtken* [1893] (OV 506 – 3,0 km nuo Rudau) : pr. **Tid-ik*-(?). Pagal Schlichtą (II 260) *Thiedtken* priklausė prūsų šeimai *Tydeco*. Taigi, pr. **Tid-ik*-(?) galėtų būti asmenvardinės kilmės, plg. pr. avd. *Tydico*, *Tydeco*, *Tidico*, *Tydeko*, *Tidix* (Trautmann PN 105); lie. avd. *Tidikas*, *Tydikas*, *Tidikis* (LPŽ II 1042).

Tolklauken 1785 (Goldbeck VT 192), *Tolklauken* [1893] (OV 506 – 3,6 km nuo St. Lorenz) : veikiausiai pr. **Tulk-lauk*-(?) dūrinys, dėl pirmojo sando plg. kitus pr. vv. : *Tolkynen* sec. 15 – vėliau *Tolksdorf*; *Tulkin* 1315; *Tolken* 1315 (Gerullis ON 184, 188), kuriuos Gerulis sieja su lie. *tūlkas*, la. *tulks* (žr. Būga RR II 633–634, Fraenkel LEW 1137–1138). Plg. lie. vv. *Tulkiņčiai* k. Šl. (TSŽ 321); la. avd. *Tulki* (Būga RR III 637).

Trulauck 1777 (Schlicht I 46), *Trulack*, *Trulick* 1785 (Goldbeck VT 139), *Trulick* [1893] (OV – 512 – 1,2 km nuo Gemau) : galėtų būti koks pr. **Trul-lauk*-(?), plg. lie. avd. *Trūlis*, la. *Trulis*, *Trule* (LPŽ II 1073), vv. *Trūliškis* k. Ps. (TSŽ 320).

Warglitten 1785 (Goldbeck VT 200), *Warglitten* [1893] (OV 258 – 2,0 km nuo Landkeim) : veikiausiai pr. **Vargel-īt*-(?); plg. pr. vv. : *Wargelitekaym* 1409, *Wargeliten*

1426 – vėliau *Worglitten* (Gerullis ON 196) ir pr. avd. *Wargelle, Wargell, Wargel* (Trautmann PN 115); lie. avd. *Vargelis* (LPŽ II 1163).

Warschke 1785 (Goldbeck VT 201), *Warschken* [1893] (OV 532 – 3,0 km nuo Palmnicken) : galbūt pr. **Varsisk-(?)*, **Varsk-(?)*. Plg. pr. vv. *Warschkaythe* 1340, *Warschayten* 1419 – vėliau *Warschkeiten* (Gerullis ON 197); lie. avd. *Varškys* (LPŽ II 1167).

Wieditten 1785 (Goldbeck VT 204), *Widitten* [1893] (OV 540 – 3,6 km no Condehnen) : turbūt rekonstruotinas pr. **Vid-īt-*. XIV a. dokumentuose užfiksuotos Sembos upėvardis *Widitte* Fluß 1346 (PUB IV 16–17); plg. la. *Vidini, Videnieki, Vidi* (Endzelīns DI IV, 1 191, 217, 230).

Woytnicken 1785 (Goldbeck VT 208), *Woytnicken* [1893] (OV 558) : veikiausiai pr. **Vait-enīk-(?)*, plg. pr. vv. *Waitegarben, Waitigarb* 1364, *Woytegarben* 1419; *Waytenin* 1261, *Watinin* 1297, *Waytenin* 1366 – vėliau *Wagten* (Gerullis ON 192) ir pr. avd. *Waytil, Waytyn, Woytin* (Trautmann PN 114); lie. avd. *Vaitas, Vaitėnas* (LPŽ II 1139), vv. *Vaitai* k. Vlkv. , *Vaitaičiai* k. Klm. , *Vaiteliai* k. Klp. , *Vaitišké* k. Ign. , Trg. (TSŽ 332); la. *Vaiteiki, Vaitenes* (Endzelīns DI IV, 1 192, 205). Woytnicken XIII–XV a buvo vadinami *Gerteniken* 1286, *Girteniten* 1331 (žr. PUB V, 1 246; SU 186).

NEUE ANGABEN DES ALTPREUSSISCHEN ORTSNAMENGUTES

Zusammenfassung

In allen erreichbaren Quellen Urkundenbüchern, Karten, Ortsverzeichnissen usw. konnten viele Namen für Samland ermittelt werden, die bei G. Gerullis nicht vorkommen. Im Artikel werden einige von diesen neu notierten Namen besprochen. Diese Namen sind von großer Bedeutung für die altpreussische Sprache selbst sowie für die Untersuchungen des Einflusses der deutschen Mundarten auf die altpreussischen Ortsnamen. Die Ergänzung des altpreussischen onomastischen Materials ist sehr wichtig für die Forschungen des baltischen Namengutes.

Šaltiniai ir literatūra

AB	Das grosse Ämterbuch des deutschen Ordens, Hrsg. von W. Ziesemer, Danzig, 1921.
AM	Altpreußische Monatsschrift, Königsberg, 1864.
Batūra Paaišk.	<i>P. Dusburgietis</i> , Prūsijos žemės kronika, Parengė, įvadą ir paaiškinimus parašė, žemėlapi sudarė R. Batūra, Vilnius, 1985.
Blažienė	<i>G. Blažienė</i> , Sembos prūsų vietovardžiai. Humanitarinių mokslų daktaro disertacija, Vilnius, 1993.
Boettischer	<i>A. Boettischer</i> , Die Bau und Kunstdenkmäler der Provinz Ostpreussen, Hft. 1. Die Bau und Kunstdenkmäler des Samlandes, Königsberg, 1898.
Būga RR I, II, III	<i>K. Būga</i> , Rinkiniai raštai, I–III, Sudarė Z. Zinkevičius, Vilnius, 1958–1961.
Dambe Baltistica	<i>В. Дамбе</i> , Соответствия в топонимии Латвийской ССР с древнепрусским языком, – <i>Baltistica</i> , 1 priedas, 1972, 55–62.
Daubaras	<i>Ф. Даубарас</i> , Прусская гидронимия. Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук, Вильнюс, 1990.
Endzelīns I, 1	<i>J. Endzelīns</i> , Latvijas PSR vietvārdi, I, 1, Rīga, 1956.

- Endzelīns I, 2 *J. Endzelīns, Latvijas PSR vietvārdi, I, 2, Rīga, 1961.*
- Endzelīns SV *J. Endzelīns, Senprūšu valoda, – Darbu izlase, IV, 2, Rīga, 1982, 9–351.*
- Endzelīns IV, 2 *J. Endzelīns, Latvijas vietu vārdi, – Darbu izlase, IV, 1, Rīga, 1981, 13–302.*
- Endzelīns III, 1 *J. Endzelīns, Talsu novada vietvārdi, – Darbu izlase, III, 2, Rīga, 1980, 254–259.*
- Fischer *C. L. Fischer, Chronik der Kirche und Kirchgemeinde Quednau von 1254 bis 1882 urkundlich und aktenmäßig dargestellt, Königsberg, 1883.*
- Fraenkel LEW *Litauisches etymologisches Wörterbuch, I–II, Heidelberg, 1962–1965.*
- Frischbier PW *F. Frischbier, Preussisches Wörterbuch, I–II, Berlin, 1882–1883.*
- Gebauer *K. E. Gebauer, Kunde des Samlandes oder Geschichte und topographisch-statistisches Bild der ostpreussischen Landschaft Samland, Königsberg, 1844.*
- Gerullis ON *G. Gerullis, Die altpreussischen Ortsnamen, Berlin und Leipzig, 1922.*
- Gerullis SN *G. Gerullis, De Prussicis Sambiensium locorum nominibus. Phil. Diss., Tilsis, 1912.*
- Goldbeck VT *J. F. Goldbeck, Vollständige Topographie des Königreichs Preußen, I, Königsberg und Leipzig, 1785.*
- Hoppe *F. F. Hoppe, Ortsnamen der Provinzen Ost- und Westpreussen, – AM XII, 1875, 289–298, 548–564; XIII, 1876, 563–586; XIV, 1877, 38–46, 399–418; XV, 1878, 578–609; XVIII, 1881, 245–270.*
- LKŽ *Lietuvių kalbos žodynas, I–XV, Vilnius, 1968–1991.*
- LPŽ *Lietuvių pavardžių žodynas, I–II, Vilnius, 1985–1989.*
- Matusevičiūtė *I. Matusevičiūtė, Kiek naujos medžiagos prūsų vardynui, – Archivum Philologicum, VIII, Kaunas, 1939, 10–18.*
- Mažiulis PKP *V. Mažiulis, Prūsų kalbos paminklai, I–II, Vilnius, 1966–1981.*
- Mažiulis PKEŽ *V. Mažiulis, Prūsų kalbos etimologijos žodynas, I–II, Vilnius, 1988, 1993.*
- Mortensen Samland *H. Mortensen, Siedlungsgeographie des Samlandes. Forschungen zur deutschen Länder- und Volkskunde, Stuttgart, 1923.*
- Mülverstedt VR *G. A. Mülverstedt, Das älteste Vasallenregister des Samlandes sowie der Gebiete Insterburg und Gerdauen aus dem Jahre 1436, – Neue preussische Provinzialblätter. 2 F, VII, Königsberg, 1855, 177–195; 256–291.*
- Nesselmann Thes *G. H. F. Nesselmann, Thesaurus linguae Prussicae, Berlin, 1873.*
- OV *Orts-Verzeichnis nebst Entfernungstabelle der Provinz Ostpreussen, Bonn [1893].*
- PUB *Preußisches Urkundenbuch. Königsberg und Marburg, I–VI, 1882–1969.*
- Savukynas LKK *B. Savukynas, Ežerų vardai, – Lietuvių kalbotyros klausimai, III, 1960, 289–299.*
- Schlicht *O. Schlicht, Das westliche Samland. Ein Heimatbuch des Kreises Fischhausen-Pillau vom Jahre 1725 bis zur Gegenwart, I–II, Dresden, 1919–1922.*
- Schroetter *F. Schroetter, Karte von Ost-Preussen nebst Pr. Litthauen 1796–1802, Berlin, 1840.*
- Skardžius ŽD *Pr. Skardžius, Lietuvių kalbos žodžių daryba, Vilnius, 1943.*
- SRP *Scriptores Rerum Prussicarum, I–V, Leipzig, 1861–1874.*
- SU *Urkundenbuch des Bistums Samland, Leipzig, 1891.*
- Toeppen HG *M. Toeppen, Historisch-comparative Geographie von Preussen, Gotha, 1858.*
- Топоров PJ *В. Н. Топоров, Прусский язык. Словарь, А–Д, Е–Н, И–К, К–Л, Л, Москва, 1975, 1979, 1980, 1984, 1990.*
- Trautmann PN *R. Trautmann, Die altpreussischen Personennamen, Göttingen, 1925.*
- R. Trautmann, [Rec.] G. Gerullis, ON, – Archiv für slavische Philologie, XXXVIII, 1923, 130–132.*
- TSŽ *Lietuvos TSR administracinio-teritorinio suskirstymo žinybas, II, Vilnius, 1976.*
- Vanagas HD *A. Vanagas, Lietuvos TSR hidronimų daryba, Vilnius, 1970.*
- Vanagas HŽ *A. Vanagas, Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas, Vilnius, 1981.*
- Ziesemer PW *W. Ziesemer, Preußisches Wörterbuch, I–XII, Königsberg (Pr) 1935–1939.*
- Zinkevičius LA *Z. Zinkevičius, Lietuvių antroponimika, Vilnius, 1977.*

Gyvenamųjų vietų vardų sutrumpinimai

Akm.	–	Akmėnė	Prn.	–	Prėnai
Al.	–	Alytūs	Ps.	–	Pasvalys
Ign.	–	Ignalinė	Rk.	–	Rōkiškis
Jnš.	–	Jōniškis	Rs.	–	Rasėiniai
Jnv.	–	Jonavė	Šauk.	–	Šaukėnai
Klm.	–	Keimė	Šil.	–	Šilavotas
Klp.	–	Klaipėda	Šk.	–	Šakiai
Km.	–	Kamajai	Šl.	–	Šiauliai
Kn.	–	Kaūnas	Šll.	–	Šilalė
Krtn.	–	Kūrtuvėnai	Šln.	–	Šilutė
Lzd.	–	Lazdijai	Šrv.	–	Širvintos
Mlt.	–	Molėtai	Švnč.	–	Švenčionys
Mrj.	–	Marijampolė	Tlš.	–	Telšiai
Mžk.	–	Mažeikiai	Ukm.	–	Ukmergė
Pkr.	–	Pakruojis	V.	–	Vilnius
Pln.	–	Plūngė	Vlkv.	–	Vilkaviškis
Pn.	–	Panevėžys	Zr.	–	Zarasai

Kiti sutrumpinimai

avd.	–	asmenvardis	pr.	–	prūsų
dv.	–	dvaras	pv.	–	pieva
ež.	–	ežeras	s.v.a.	–	senosios vokiečių aukštaičių (ahd)
gyv.	–	gyvenvietė	u.	–	upė
ibd.	–	<i>ibidem</i> (ten pat)	v.v.a.	–	vidurio vokiečių aukštaičių (mhd)
k.	–	kaimas	vlsč.	–	valsčius
la.	–	latvių	vs.	–	viensėdis
lie.	–	lietuvių	vv.	–	vietovardis
plg.	–	palyginti(na)	žr.	–	žiūrėti(na)